

Boeken

Interview SS-topman Henk Feldmeijer was de ergste Nederlandse nazi. Biograaf Bas Kromhout wil begrijpen, niet veroordelen.
Door Robin te Slaa

Bas Kromhout promoveerde op een biografie van de meest radicale aanhanger van het nazisme in Nederland, Henk Feldmeijer (1910-1945). De Voorman van de Nederlandse SS streefde als 'politiek gelovige' naar een volledig opgaan van ons land in Hitlers Groot Germaanse rijk.

Waarom een biografie over Feldmeijer?
'Toen ik acht jaar geleden bezig was met mijn boek over kinderen van NSB'ers kwam ik in contact met de zoon van Feldmeijer. Ik raakte gefascineerd door het radicalisme van zijn vader. Op dezelfde leeftijd als ik toen had, werd Feldmeijer Voorman van de Nederlandse SS. Tijdens mijn onderzoek bleek hoe belangrijk vooraanstaande Duitse nazi's Feldmeijer vonden voor de nazificering van Nederland.'

Hoe kwam hij in contact met de NSB?
'Zijn studietijd was zeer belangrijk. Dankzij een rijksbeurs kon Feldmeijer studeren, wat toen uitzonderlijk was voor iemand van zijn eenvoudige sociale komaf. Hij was altijd bewondering gewend, maar zijn medestudenten - vermogende corpsleden - negeerden hem. De studie wiskunde viel Feldmeijer tegen en zijn vriendin werd ziek. Voor het eerst leerde hij tegenslag kennen. Hij onderbrak zijn studie voor militaire dienst en kwam daar in contact met de leider van de Weerbaarheids Afdeling van de NSB. Onder zijn invloed sloot hij zich aan bij de nog minuscule NSB. Terug op de universiteit richtte Feldmeijer een NSB-studentenclub op. Het kwam hem op spot en hoon van zijn medestudenten te staan. Snel daarna gaf hij zijn studie op om onbezoldigd propagandist voor de NSB te worden. Hij kreeg vervolgens een slecht betaald baantje in het partijapparaat en werd beïnvloed door de geschriften van radicale nazi-ideologen.'

In 1937 dreigde plotseling zijn royering toen Mussert vermoedde dat Feldmeijer betrokken was bij een tegen hem gerichte coup in de NSB. Feldmeijer bezwoer Mussert dat hij onschuldig was en mocht lid blijven. Hij was echter zwaar geschokt door deze afwijzing van zijn idool. Het voorval betekende volgens Kromhout een innerlijke breuk met Mussert.

De eerste bezettingsjaren waarin Feldmeijer werd belast met de opbouw van de Nederlandse SS, vormden waarschijnlijk zijn gelukkigste tijd.

Kromhout: 'Hij verkeerde onder gelijkgezinden en nazi-Duitsland leek de oorlog te winnen. Aan het Oostfront zag Feldmeijer eind 1942 met eigen ogen dat de krijgskansen keerden. Hij trok daarna dezelfde conclusie als andere radicale nazi's. Het was nu alles of niets: overwinning of ondergang. Zijn betrokkenheid bij moorden op onschuldige burgers als represaillemaat-

regel voor aanslagen van het verzet paste in zijn voortgaande radicalisering: er zijn alleen nog maar voor- en tegenstanders. Zelf streefde Feldmeijer ten slotte het martelaarschap na. Op weg naar het front in de Betuwe stierf hij op 22 februari 1945 onverwacht tijdens een aanval van een geallieerd jachtvliegtuig.'

Waarom vormde niet Rost van Tonningen maar Feldmeijer de grootste bedreiging voor Musserts positie?

'De strijd tussen de NSB-leider en de SS is tot nu toe hoofdzakelijk beschreven als een conflict tussen Mussert en Rost van Tonningen. Dat is begrijpelijk, aangezien Rost van Tonningen bevriend was met Reichsführer SS Himmler. Rost mocht echter geen lid worden van deze organisatie aangezien er bedenkingen bestonden over zijn raszuiverheid. Toen in 1943 de SS-top van mening was dat Mussert zich onmogelijk had gemaakt, gingen er serieuze stemmen op om Feldmeijer NSB-leider te maken. Er zijn mij geen Duitse bronnen bekend waarin Rost als opvolger van Mussert wordt genoemd.'

U beschrijft Feldmeijer als 'een politiek gelovige'. Wat waren de kernpunten van zijn nazistische wereldbeschouwing?

'In zijn wereldbeschouwing stond het ideaal van een Groot-Germaans rijk centraal. Feldmeijer hing een biologisch gefundeerd racisme aan. Geschiedenis was een strijd tussen rassen om overheersing, waarbij vreedzame co-

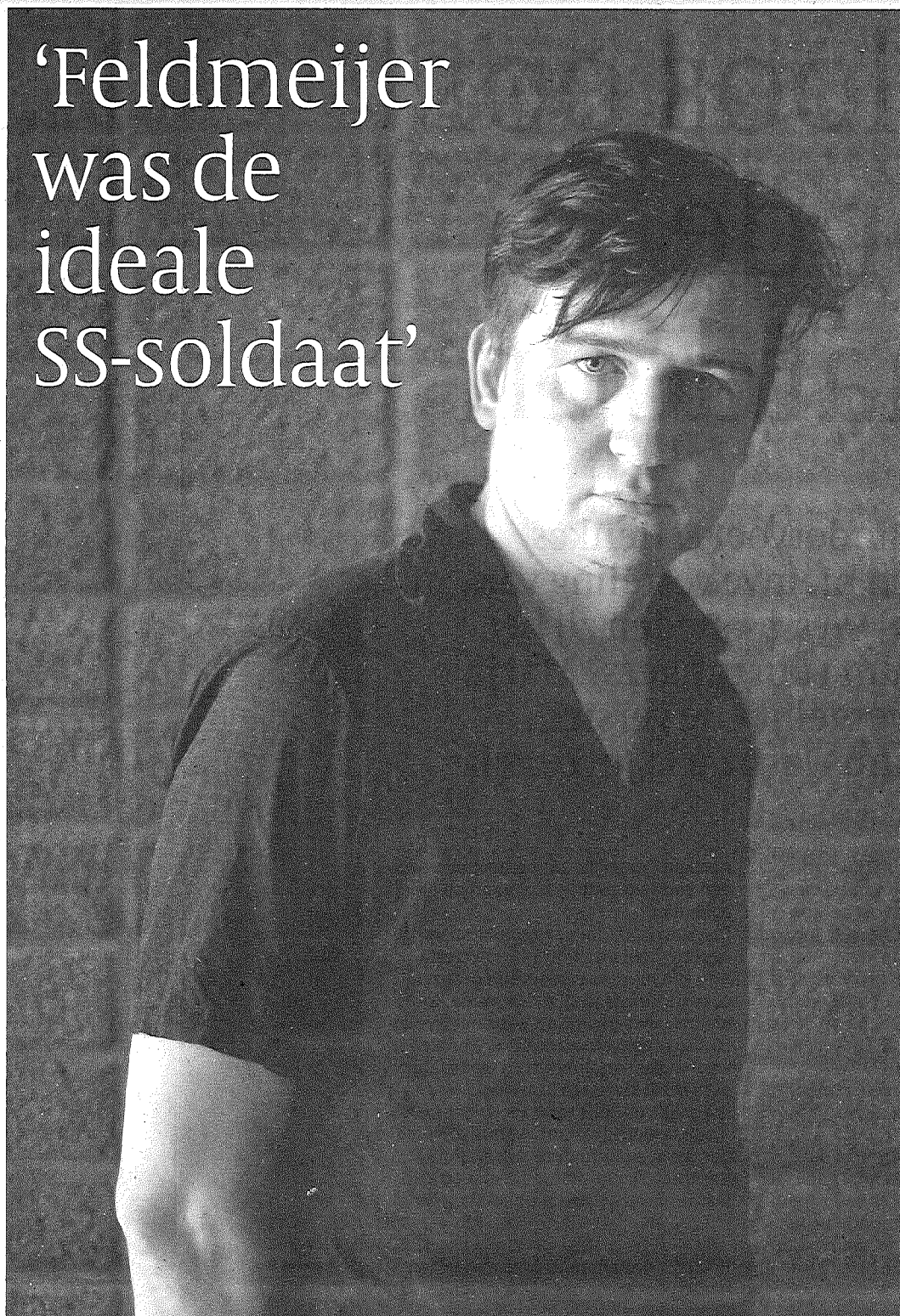
'Ik heb weinig met historici die voortdurend 'bah' en 'foei' roepen

existentie was uitgesloten. Verder was Feldmeijer een aanhanger van de Blut und Boden-theorieën van nazi-ideoloog Walter Darré. Hierin werd de verbondenheid van het Germaanse ras aan de grond benadrukt. Op het platteland was het Germaans ras en zijn cultuur in zijn meest zuivere vorm bewaard.'

In hoeverre voldeed Feldmeijer zelf aan de idealen van de SS?

'Hij wilde enorm graag aan het beeld van ideale SS'er voldoen, dat kan worden samengevat in één woord: soldaat. In fysiek en raciaal opzicht voldeed Feldmeijer volledig aan de door de SS gestelde eisen. Hij was bovendien een fanaticus. Maar volgens Himmlers ideologie kon de transformatie tot ware SS'er alleen aan het front plaatsvinden. Feldmeijer meldde zich daarom twee-

'Feldmeijer was de ideale SS-soldaat'

CV BAS
KROMHOUT

1975

Geboren te Amsterdam

1993-1998

studie maatschappijgeschiedenis aan de Erasmus Universiteit

2004

Fout geboren - Het verhaal van kinderen van 'foute' ouders (Contact)

2005

Brieven aan Loe de Jong (Veen Magazines)

2008-heden

redacteur *Historisch Nieuwsblad* en *Maarten!*

2012

De Voorman - Henk Feldmeijer en de Nederlandse SS

Foto Mike Roelofs

maal vrijwillig aan bij de Waffen SS om aan de oorlog deel te nemen.'

Feldmeijer had daarnaast ook een hedonistische kant, vertelt Kromhout. 'Hij was drankzuchtig en stond bekend als een notoire rokkenjager. Evenals andere nazileiders die machtige posities kregen, was hij vatbaar voor corruptie. Overwinnende revolutionairen eigen zich vaak de eigendommen van tegenstanders toe. Typisch is dat Feldmeijer ook stal van zijn kameraden. Himmler en Rauter hielden hem tot het einde toe de hand boven het hoofd omdat zij hem als Voorman onvervangbaar achtten.'

In de literatuur wordt vaak de 'gematigdheid' van Mussert tegenover de SS benadrukt.

'De NSB was vanaf het begin een extre-

mistische beweging waarbinnen tijdens de oorlog een nog radicalere groep - de Nederlandse SS - actief is. Deze groep wilde het opgaan van Nederland in een Groot-Germaans rijk, terwijl Mussert streefde naar een zelfstandig Nederland binnen een Germaanse Statenbond. Mussert wilde zo snel mogelijk een NSB-bestuur voor Nederland en hield zich bezig met bestuurlijke schema's. Feldmeijer keek daar op neer. Het deed hem te veel aan 'oude politiek' denken. Hij geloofde in een permanente revolutie. Het Groot-Germaanse rijk was voor hem een utopie die ook binnen 'ons' leeft. Het is een esoterische, religieuze benadering.'

U schrijft dat het een kritische geschiedwetenschapper niet past om zijn sympathie of antipathie voor zijn onder-

werp te etaleren. Is dit bij een persoon als Feldmeijer soms niet moeilijk?
'Nee, niet echt. Ik heb zelf weinig met historici die voortdurend benadrukken hoe bewonderenswaardig of juist slecht de door hen beschreven personen zijn. De meeste lezers zijn oud en wijs genoeg om zelf die conclusies te trekken. Ik ga daarom niet tussen het verhaal en de lezer staan. Er is nu een generatie historici die meer objectieveert ten aanzien het foute verleden en niet na elke zin 'bah' of 'foei' schrijft. De geschiedschrijving wordt minder moralistisch van toon naarmate de afstand in tijd tot de Tweede Wereldoorlog toeneemt.'

Bas Kromhout: De Voorman - Henk Feldmeijer en de Nederlandse SS.

Contact, 584 pagina's; € 39,95.
ISBN 978 90 2543 837 1.